

Позитивна психологія в контексті вивчення української мови як іноземної

Уліщенко А. Б., канд. пед. наук, доцент, кафедра іноземних мов та соціально-гуманітарних дисциплін, Київський медичний університет.

Позитивна психологія – це емпірична наука, що досліджує позитивні аспекти психіки людини, її моральний потенціал, тобто ті чинники, що сприятливо впливають на якість життя [2]. Від часу свого виникнення позитивна психологія тримає в полі зору позитивні внутрішні переживання, особистісні якості, що сприяють благополуччю людини, і ставить за свою мету зробити життя комфортнішим. Щоб цієї мети досягти, ця відносно нова галузь наукового знання зосереджується не на пошуках нових шляхів подолання впливу найрізноманітніших дистресових чинників, а виявляє передусім можливість розробки засобів позитивного впливу на емоційну сферу людини, засобів залучення людини до різних форм активності [7].

Методичні підходи до вивчення будь-якої дисципліни також визначаються великою мірою саме обґрунтуванням з погляду психології способів створення ситуації успіху на шляху до визначеного заздалегідь прогнозованого результату. Тому цікавим у цьому плані є пошук відповідей на поставлене зарубіжними дослідниками питання: чи можемо ми (а також чи доцільно це робити) в контексті вивчення другої іноземної мови визначати мету не тільки формувати лінгвістичні компетенції, а й окреслювати цілі, пов'язані з поліпшенням якості життя (well-being aims) [4]. П. Макінтайр, Т. Греггерсен, С. Мерсер стверджують: за певних умов у процесі вивчення мови обидві цілі можуть бути досягнуті, оскільки практика викладання свідчить про те, що фактично поставлені у процесі навчання завдання уже вийшли за межі формування мовних компетенцій. Зокрема з поширенням комунікативних підходів цілі і завдання вивчення мови пов'язані вже з формуванням не тільки лінгвістичної, а й комунікативної, соціокультурної компетенцій, які за своєю сутністю визначають здатність особистості

почуватися самодостатньою, плідно взаємодіючи з іншими людьми, виявляючи свою обізнаність у сфері культури.

Значущість цих аспектів у сфері методики стає очевидною, коли йдеться про практичні, гуманістичні і соціальні виміри вивчення мови. Звісно, не викликає жодних сумнівів необхідність пошуку нових шляхів здобуття знань, формування досвіду їхнього застосування, уваги до мотиваційних чинників, які визначають успішність цього процесу, виховання наполегливості, розвиток стресостійкості. Однак поряд із цими важливими чинниками успіху навчання доцільно робити також наголос на позитивних емоціях, які відіграють важливу роль у досить тривалому і складному процесі вивчення української мови як іноземної і допомагають розвинути і закріпити такі необхідні якості, як, наприклад, креативність, зацікавленість, відкритість до сприйняття нового, бажання вчитися і здобувати новий досвід, соціальний інтелект, толерантність, здатність показувати свою ефективність у груповій роботі.

Вивчення другої іноземної мови пов'язане з культурною ідентифікацією особистості, що визначає її самосприйняття в контексті конкретної культури, усвідомлення норм і моделей поведінки, системи культурних цінностей, «вписування» свого «Я» у конкретний культурний вимір, можливість відчуття психологічного комфорту у новому соціальному оточенні. Зорієнтованість на завдання, покликані створювати ситуації успіху, передбачає пильну увагу до різних аспектів психології навчального процесу, психологічних особливостей студентів, урахування різних мотиваційних чинників, які визначають рівень задоволеності, допомагають долати відчуття тривожності через побоювання зробити помилку, зазнати невдачі. Отже, залучення нелінгвістичних аспектів у процес викладання української мови як іноземної, що фактично вже присутні у навчальному процесі, але не мають системного характеру, потребує ґрунтового осмислення з погляду позитивної психології.

Інтеграція емоцій і когнітивних здібностей є ключовою в методиці вивчення другої іноземної мови. Наприклад, Р. Гарднер у своїх роботах звертає увагу на соціально-афективний компонент, що передбачає певну вмотивованість і схильність до діалогу з «іншим», у якому особа є відкритою до змін, перебудови своєї ідентичності, а також на важливість позитивного ставлення до мови, що вивчається, до культури носіїв цієї мови [3]. У своїй моделі вивчення мови дослідник наголошує також на позитивному ставленні до навчального середовища, тобто до викладача, до самого курсу, що великою мірою сприяє ефективності та успішності роботи. Негативні емоції перешкоджають концентрації уваги а позитивні, навпаки, мотивують досліджувати, розширюють поле уваги, спонукають до подальшої активності.

Отже, розробка нових методичних підходів має поєднувати суто академічні завдання із завданнями, спрямованими на створення психологічної гармонії, урахувати чинники, що визначають психологічне благополуччя особистості [5]. Такі методичні підходи, що ґрунтуються на позитивній психології, сприяють також комфортному самовідчуттю викладача, оскільки значно зменшують ризики професійного вигорання. П. Хівер зазначає, що існує, за його спостереженнями, певна частка педагогів, які залишили професію, переживши розчарування, зазнали професійного вигорання через певну байдужість до своєї роботи, відсутність внутрішнього психологічного зв'язку зі своїми учнями, чіткого уявлення про мету своєї діяльності, тому у педагогічній діяльності акцент має робитися і на позитивних емоціях, на задоволеності своєю роботою [6]. На аналогічні чинники успіху звертають увагу і українські дослідники, наприклад, Д. Черенщикова: «...психоемоційне благополуччя викладачів пов'язано зі спроможністю керувати своїми емоційними станами, позитивним Я-сприйняттям, багатством смислової сфери, а також розвиненістю здібностей до науково-педагогічної діяльності» [1, с. 189].

Таким чином, необхідним компонентом мети викладання української мови як іноземної є набуття студентами позитивного досвіду навчання,

підтримка їхнього особистісно значущого прагнення досягти якнайвищого рівня досягнень і відчутти свою спроможність досягати успіху. Такий підхід орієнтований значною мірою на самий процес і враховує як досвід, що здобувається у конкретних навчальних ситуаціях, так і позитивний досвід самовдосконалення, отриманий у процесі всієї навчальної роботи.

Література

1. Черенщикова Д. Аксіокорекція педагогічного спілкування у вищих навчальних закладах засобами позитивної психології. *Психологія особистості*. 2012. № 1 (3). С. 184-194.
2. Csikszentmihalyi, M., & Nakamura, J. (2011). Positive psychology: Where did it come from, where is it going? In M. K. Sheldon, T. B. Kashdan, & M. F. Steger (Eds), *Designing positive psychology: Taking stock and moving forward* (pp. 3-8). New York: Oxford University Press. Dahlsgaard, K., Peterson, C., & Seligman, M. E.
3. Gardner, R. C. (2010). *Motivation and second language acquisition: The socio-educational model*. New York: Peter Lang.
4. Macintyre, P. D., Gregersen, T., Mercer, S. (2019). *Setting an Agenda for Positive Psychology in SLA: Theory, Practice, and Research*. *The Modern Language Journal*. doi:10.1111/modl.12544.
5. Mercer, S. (2017, October). Language and life: A dual focus for 21st century education. Invited plenary talk, 6th ELT Council Conference: Malta.
6. Hiver, P. (2014). Once burned, twice shy: The dynamic development of system immunity in teachers. In Z. Dörnyei, P. D. MacIntyre, & A. Henry (Eds.), *Motivational dynamics in language learning* (pp. 214–237). Bristol, UK: Multilingual Matters.
7. Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York: Atria.